

Drs. A. Boers

PR No. 21-89

**RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE
BLOEMBOLLENTEELT IN NEDERLAND OVER 1989**

Juli 1991

**Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO)
Afdeling Tuinbouw**

REFERAAT

RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE BLOEMBOLLENTEELT IN NEDERLAND OVER 1989

Boers, A.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO), 1991

Periodieke Rapportage 21-89

ISSN 0921-4208

29 p., 7 tab., 15 bijl.

Deze publikatie geeft informatie over de rentabiliteit, het inkomen, het financieringsgedrag en de vermogenspositie. De bloembollenbedrijven hadden gemiddeld een verlies van *f* 78.800,-, dat is 12% van de kosten (in 1988 -5%). 16% van de bedrijven had een positief resultaat.

Het totaal gezinsinkomen bedroeg *f* 64.130,- per ondernemer (in 1988 *f* 86.500,-). Na aftrek van het saldo van de persoonlijke belastingen en de premieheffing bleef er *f* 45.060,- over als besteedbaar inkomen voor gezin en bedrijf. De ontsparing bedroeg *f* 1.000,- per ondernemer.

Per bedrijf kwam *f* 68.050,- aan eigen middelen ter beschikking. Het vreemd vermogen nam toe met *f* 79.410,-, zodat totaal *f* 147.460,- aan middelen ter beschikking kwam. Op leningen o/g werd *f* 33.150,- afgelost en de bruto-investeringen bedroegen *f* 97.360,-.

In het rapport zijn de bedrijven onderscheiden naar grondsoort (zand- en kleigronden) en geografische ligging.

Rentabiliteit/Inkomen/Bloembollenteelt/Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding

Inhoud

	Blz.
1. OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	5
1.1 Doel	5
1.2 De steekproef	5
1.3 Uitgangspunten voor het onderzoek	6
1.4 Omzetbelasting	7
1.5 Leeswijzer	7
2. KERNCIJFERS OVER DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1987 TOT EN MET 1989	9
Tabellen	
2.1 Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1987 tot en met 1989	9
2.2 De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1987 tot en met 1989	9
2.3 Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in guldens per ha bloembollen	10
3. DE BEDRIJFSRESULTATEN, INKOMEN, BESTEDING EN BESPARING, HERKOMST EN BESTEDING VAN MIDDELEN EN DE BALANSEN VAN 1987 TOT EN MET 1989	11
Tabellen	
3.1 De bedrijfsresultaten per bedrijf	11
3.2 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer	11
3.3 Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf	12
3.4 Balansen per 31 december per bedrijf	12
BIJLAGEN	13
1. Grondgebruik over 1989	14
2. Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1989	15
3. Bedrijfsresultaten over 1989	16
4. Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in procenten van de kosten	17
5. Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1989	18
6. Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer	19
7. Spreiding van de besparing	20
8. Herkomst van de middelen	21
9. Besteding van de middelen	22
10. Spreiding van de bruto-investeringen	23
11. Balans per 31 december 1989	24

INHOUD (1e vervolg)

	Blz.
12. Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december 1989 en de vermogensvergelijking	25
13. Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen per 31 december 1989	26
14. Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn per 31 december 1989	27
15. Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten	28

1. Opzet en methode van het onderzoek

1.1 Doel

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, de inkomensvorming, het financieringsgedrag alsmede de vermogenspositie. Het onderzoek wordt uitgevoerd in acht takken van tuinbouw, te weten:

1. groenteteelt onder glas;
2. snijbloemen onder glas;
3. pot- en perkplantenteelt onder glas;
4. champignonteelt;
5. fruitteelt;
6. groenteteelt in de open grond;
7. bloembollenteelt;
8. boomkwekerij.

Van de onder 1 t/m 7 genoemde takken van tuinbouw worden ramingen van de rentabiliteit gemaakt die in de laatste maanden van het respectievelijke boekjaar of oogstjaar worden gepubliceerd. Deze ramingen worden gevolgd door "voorlopige cijfers" van de rentabiliteit die worden opgenomen in het: "Landbouw-Economisch Bericht".

De cijfers in dit rapport hebben een definitief karakter. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

1.2 De steekproef

De cijfers over de rentabiliteit en de financiering zijn gebaseerd op boekhoudingen die door het LEI zijn samengesteld van steekproefbedrijven.

De steekproeven ten behoeve van dit onderzoek worden regelmatig vernieuwd en tussentijds bijgesteld. De steekproef van de bloembollenteelt dateert van 1986 en is met behulp van de gegevens van de landbouwtelling 1989 bijgesteld.

De populatie - waaruit de steekproef voor de bloembollenteelt is samengesteld - heeft betrekking op bedrijven:

- a. waarvan de ondernemer een agrarisch hoofdberoep heeft;

- b. met een bedrijfsomvang van 16 nge 1) en meer;
- c. waarvan 66 2/3% en meer van de nge betrekking heeft op bloembollenteelt;
- d. die overwegend (80% en meer) op de produktie zijn gericht en niet op de handel in bloembollen.

Aan deze criteria voldeden - volgens Landbouwtelling 1989 - 1887 bedrijven. Om de verhouding tussen het aantal steekproefbedrijven en de betrouwbaarheid van de uitkomsten te begunstigen zijn de bedrijven van de populatie - dat is het totaal van de bedrijven waarvoor de steekproef representatief is - bemonsterd met verschillende steekproefpercentages 2).

- a. 1,4% voor bedrijven met 16- 50 nge;
- b. 3,9% voor bedrijven met 50-100 nge;
- c. 6,9% voor bedrijven met 100 nge en meer.

In het boekjaar 1989 konden 55 bedrijven in het onderzoek worden betrokken. Deze steekproefbedrijven vertegenwoordigen een populatie van 1259 bedrijven met een oppervlakte bloembollen van 11.127 ha. De landelijke oppervlakte met bloembollen bedroeg in 1989 16.698 ha. Met dit onderzoek wordt hiervan 67% gerepresenteerd.

1.3 Uitgangspunten voor het onderzoek

Voor alle bedrijven is een bedrijfseconomische boekhouding samengesteld. Dit betekent dat:

- de arbeid van de ondernemers en de gezinsleden is gewaardeerd op CAO-basis inclusief het werkgeversaandeel in de sociale lasten.
De gecalculerde arbeidskosten bedroegen per uur voor ondernemers f 30,80, voor mannelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder, afhankelijk van functiejaren f 26,40 - f 29,- voor vrouwelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder f 20,20, voor jeugdigen een evenredig lager bedrag;
- over het geïnvesteerde vermogen een rente is gecalculerd van 7,0% met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten waarover 2,5% is berekend. Het geïnvesteerd vermogen 3) is de som van de waarde van de grond; de econo-

-
- 1) De omvang van een agrarische bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen binnen een bedrijf kan worden uitgedrukt in nge (Nederlandse Grootte Eenheid). 1 nge is gelijk aan 1.000 bss. Onder bruto-standaard-saldi (bss) wordt verstaan de normatieve opbrengsten van een produkt minus de direct variabele kosten.
 - 2) De populatie waarop deze steekproef is gebaseerd is beschreven in "Mededeling no. 355".
 - 3) Inclusief de gehuurde objecten.

- mische boekwaarde van de dode en levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen;
- de afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.
 - de mutaties in de bloembollenkraam - als gevolg van veranderingen in de hoeveelheid van het plantgoed uit eigen kraam - zijn zowel onder de opbrengsten als onder de investeringen geboekt;
 - de kosten van vaste plantopstanden onder de kosten zijn opgenomen. Het grootste deel van dit bedrag is tegengeboekt onder de opbrengsten op de rekening "aanwas vaste plantopstanden". In de produktieve periode van de vaste plantopstanden wordt jaarlijks een afschrijving berekend;
 - de waarde van de grond normatief is vastgesteld op basis van een actuele waarde die afhankelijk van het gebied, varieert van f 42.500,- tot f 200.000,- per ha;
 - de slijtende duurzame produktiemiddelen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van de nieuwwaarde;
 - de woonhuizen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van herbouwwaarde.

In de bedrijfseconomische boekhoudingen is geen rekening gehouden met:

- de vergoeding voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het netto-bedrijfsresultaat. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst;
- de nog te betalen persoonlijke belasting en premieheffing.

1.4 Omzetbelasting

28% van de bedrijven heeft gekozen voor de "ondernemersregeling" in de zin van de wet op de omzetbelasting; dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten, de opbrengsten, de investeringen en de waardering van de slijtende duurzame produktiemiddelen exclusief omzetbelasting zijn opgenomen. Voor de resterende bedrijven die onder de "Landbouwregeling" vallen is alles inclusief omzetbelasting opgenomen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste kengetallen opgenomen. Uitgebreidere gegevens met betrekking tot de bedrijfsuitkomsten zijn in hoofdstuk 3 vermeld. De gegevens hebben in beide hoofdstukken betrekking op het gemiddeld bloembollenbedrijf in Nederland in de periode 1987 tot en met 1989.

In de bijlagen 1 tot en met 15 zijn de bedrijfsuitkomsten meer gedetailleerd opgenomen. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op het boekjaar 1989. De bedrijven zijn in voornoemde bijlagen onderscheiden naar bloembollenteelt op de zand- en kleigronden.

2. Kerncijfers over de bedrijfsuitkomsten in 1987 tot en met 1989

Tabel 2.1 Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1987, tot en met 1989

Kengetallen	1987	1988	1989
Netto-bedrijfsresultaat per bedrijf als percentage van de kosten	-3	-5	-12
Percentage winstgevende bedrijven	27	25	16
Percentage ondernemers met positieve besparing	64	59	49
Eigen vermogen per bedrijf als percentage van totaal vermogen (solvabiliteit)	77	75	72
Liquiditeit op korte termijn als percentage van de kosten	63	69	62

Tabel 2.2 De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1987 tot en met 1989 (x 1000 gulden)

	1987	1988	1989
Aantal bedrijven van de populatie	1303	1152	1259
Aantal ondernemers per bedrijf	1,65	1,76	1,66
Oppervlakte bloembollen 1) in are	805	892	957
Bedrijfsresultaat per bedrijf			
Opbrengsten	530,7	574,9	571,9
Kosten	547,2	605,0	650,7
Netto-bedrijfsresultaat	-16,5	-30,1	-78,8
Inkomen en besparing per ondernemer			
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	51,4	43,4	16,3
Totaal gezinsinkomen	102,0	86,5	64,1
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf	78,8	65,3	45,1
Gezinsbestedingen	45,2	45,9	46,1
Besparingen	33,6	19,4	-1,0
Herkomst middelen per bedrijf			
Totaal van eigen middelen	125,0	100,7	68,1
Totaal van vreemde middelen	63,4	85,9	79,4
Totaal beschikbare middelen	188,4	186,6	147,5
Besteding middelen per bedrijf			
Aflossing leningen o/g	18,4	27,3	33,1
Bruto-investeringen	117,2	106,0	97,4
Mutaties in liquiditeiten	13,1	41,0	1,7
Overige bestedingen	39,7	12,3	15,3
Totaal besteding van middelen	188,4	186,6	147,5
Het eigen- en vreemd vermogen			
Eigen vermogen per einde boekjaar	1610,0	1734,0	1584,7
Vreemd vermogen per einde boekjaar	492,5	572,6	623,4
Totaal vermogen per einde boekjaar	2102,5	2306,6	2208,1

1) Inclusief contractteelt.

Tabel 2.3 Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in guldens per ha bloembollen

	1987	1988	1989
Aantal bedrijven	63	58	55
Oppervlakte bloembollen 1) in are	805	892	957
Arbeidsbezetting in uren per ha	953	961	970
Bruto-investeringen in guldens per ha	14560	11880	10180
Kosten			
Arbeid	21020	20350	20450
Rente	10020	8680	8990
Afschrijvingen	6940	6860	6640
Materialen	13390	14500	14050
Overige kosten	<u>16610</u>	<u>17440</u>	<u>17860</u>
Totale kosten	67980	67830	67990
Opbrengsten			
Bloembollen 2)	57380	55580	53580
Overige opbrengsten	8550	8870	6180
Totale opbrengsten	<u>65930</u>	<u>64450</u>	<u>59760</u>
Netto-bedrijfsresultaat	-2050	-3380	-8230
Idem in % van de kosten	-3	-5	-12

1) Inclusief contractteelt; 2) Inclusief aanwas bloembollenteelt.

3. De bedrijfsresultaten, inkomen, besteding en besparing, herkomst en besteding van middelen en de balansen van 1987 tot en met 1989

Tabel 3.1 De bedrijfsresultaten per bedrijf (x 1000 gld)

	1987	1988	1989
Aantal bedrijven	63	58	55
Oppervlakte bloembollen 1) in are	805	892	957
Arbeidsbezetting in mensjaren	4,39	4,82	5,31
Geïnvesteed vermogen per 1 januari	2093000	2269000	2292000
Kosten			
Arbeid	169,2	181,5	195,7
Rente	80,6	77,4	86,0
Afschrijvingen	55,8	61,2	63,6
Materialen	107,9	129,3	134,5
Overige kosten	133,7	155,6	170,9
Totale kosten	547,2	605,0	650,7
Opbrengsten			
Bloembollen 2)	461,9	495,8	512,8
Snijbloemen	22,1	40,7	28,4
Groenten	14,8	14,4	15,1
Overige opbrengsten	31,9	24,4	15,6
Totale opbrengsten	530,7	574,9	571,9
Netto-bedrijfsresultaat	-16,5	-30,1	-78,8
Idem in procenten van de kosten	-3	-5	-12

Tabel 3.2 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer (x 1000 gld)

	1987	1988	1989
Aantal bedrijven	63	58	55
Aantal ondernemers	118	109	99
Netto-bedrijfsresultaat	-10,0	-17,1	-47,5
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	51,4	43,4	16,3
Ondernemersinkomen	83,6	69,2	46,7
Gezinsinkomen uit het bedrijf	89,6	74,1	51,1
Totaal gezinsinkomen	102,0	86,5	64,1
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf	78,8	65,3	45,1
Totaal van gezinsbestedingen	45,2	45,9	46,1
Besparingen	33,6	19,4	-1,0

1) Inclusief contractteelt; 2) Inclusief aanwas bloembollenkraam.

Tabel 3.3 *Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf (x 1000 gld)*

	1987	1988	1989
Aantal bedrijven	63	58	55
Herkomst			
Afschrijvingen	55,8	61,2	63,6
Besparingen	55,5	34,1	-1,7
Totaal van afschrijvingen en besparingen	111,3	95,3	61,9
Overige mutaties in het eigen vermogen	13,7	5,4	6,2
Totaal van eigen middelen	125,0	100,7	68,1
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	43,0	73,6	36,9
Overige mutaties in het vreemde vermogen	20,4	12,3	42,5
Totaal van beschikbare middelen	188,4	186,6	147,5
Besteding			
Aflossingen op leningen o/g	18,4	27,3	33,1
Bruto-investeringen	117,2	106,0	97,4
Mutaties in veldinventaris, materialen en vooruitbetaalde kosten	12,6	5,7	4,0
Netto-investeringen en beleggingen buiten het bedrijf	27,1	6,6	11,3
Mutaties in liquiditeiten	13,1	41,0	1,7
Totaal besteding van middelen	188,4	186,6	147,5

Tabel 3.4 *Balansen per 31 december per bedrijf (x 1000 gld)*

	1987	1988	1989
Aantal bedrijven	63	58	55
Activa			
Duurzame produktiemiddelen	1476,0	1579,6	1514,0
Voorraad materialen en veldinventaris	131,1	139,6	138,8
Liquiditeiten	262,5	332,9	338,6
Overige bezittingen	232,9	254,5	216,7
Totaal activa	2102,5	2306,6	2208,1
Passiva			
Vreemd vermogen op lange termijn	442,4	515,0	551,5
Vreemd vermogen op korte termijn	50,1	57,6	71,9
Totaal vreemd vermogen	492,5	572,6	623,4
Eigen vermogen	1610,0	1734,0	1584,7
Totaal passiva	2102,5	2306,6	2208,1
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen	77	75	72

Bijlagen 1 tot en met 15

Bijlage 1 Grondgebruik over 1989 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drij- ven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Aantal bedrijven in %	100	46	28	54	47
Aantal sbe	549	549	639	549	529
	are	are	are	are	are
Hyacinthen	62	135	62	0	0
Tulpen	343	338	409	348	349
Narcissen	93	200	206	2	0
Crocussen	44	88	135	7	8
Irissen	65	69	111	61	58
Lelies	202	80	125	305	310
Gladiolen	33	12	19	50	0
Overige bloembollen	42	88	134	5	1
Oppervlakte bloembollen	884	1010	1201	778	726
Contracteelt voor derde	73	33	42	106	108
Glasteelten	2	1	0	3	4
Bloemen	3	2	0	5	1
Groenten	51	8	14	88	86
Braakland	24	49	60	1	2
Totaal tuinbouw	1037	1103	1317	981	927
Akkerbouw en grasland	223	88	124	337	281
Verhuurd aan derden	140	89	93	183	188
Erf, blijvende paden, enz	113	139	139	92	87
Totaal kadastrale opp. waarvan eigendom	1513 796	1419 1024	1673 1176	1593 603	1483 678

Bijlage 2 Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1989 (gemidd. per bedrijf)

	Alle be- drij- ven	Waarvan bedrijven op			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Aantal ondernemers per bedrijf	1.66	1.76	1.88	1.58	1.63
Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	42	40	39	44	44
Arbeidsbezetting in mensjaren:					
arbeid v/d ondernemer	1.97	2.02	2.16	1.93	1.98
arbeid v/d echtgenotes	.12	.12	.13	.12	.10
arbeid v/d overige gezinleden	.09	.12	.04	.06	.06
arbeid van vast perso- neel	.45	.22	.23	.64	.58
arbeid van los perso- neel	2.68	2.22	2.60	3.09	3.10
Totale arbeidsbezetting	5.31	4.70	5.16	5.84	5.82
Energieverbruik:					
gas m3 x 1000	8.8	11.7	13.4	6.4	5.2
zware olie kg x 1000	.1	.0	.0	.2	.2
petroleum lt x 1000	.1	.1	.1	.1	.0
ov. olie lt x 1000	3.1	3.5	.8	2.8	2.9
Totaal verbruik in k/cal x 1.000.000	95	119	109	75	66
Idem in joules x 1.000.000.000	398	497	456	314	277
Electriciteit (x 1000 KWH)	31.6	35.6	44.8	28.2	26.8

Bijlage 3 Bedrijfsresultaten over 1989 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drij- ven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Omzet in %	100	46	35	54	48
Geïnvesteed vermogen per begin van het boekjaar	2292000	3189000	3695000	1531000	1486000
KOSTEN					
Afschr. duurzame prod.mid.	60310	64010	71870	57170	56010
Afschr. vaste plantopstand	3250	3810	4360	2770	2700
Huur en pacht	35750	28070	34180	42270	43550
Rente	85970	109290	124630	66170	66820
Onderhoud	16540	16810	19030	16310	15190
Electriciteit	5760	6350	8050	5260	4990
Gas	2910	3860	4460	2110	1800
Overige energiekosten	1780	1870	520	1710	1650
Meststoffen	9030	12080	13480	6440	5580
Zaad-plant-en pootgoed	92200	63600	91700	116470	109450
Gewasbeschermingsmiddelen	23740	25600	33020	22170	19750
Overige materialen	9490	16230	19430	3760	3220
Veekosten	610	660	910	570	660
Werk door derden	40110	25960	27270	52130	55140
Afleveringskosten	39230	41200	45100	37560	37640
Autokosten 1)	5190	5520	5750	4910	4930
Arbeid ondernemers	105910	108060	116010	104080	106650
Arbeid echtgenotes	4240	4420	4800	4080	3620
Arbeid ov.gezinsleden	3090	4520	1460	1880	2050
Arbeid personeel	82650	56910	64580	104500	101890
Overige kosten	23140	23260	25670	23030	22290
TOTAAL	650900	622090	716280	675350	665580
minus subsidie loon	180	70	120	270	310
minus subsidie stookolie	0	0	0	10	10
TOTALE KOSTEN	650720	622020	716160	675070	665260
OPBRENGSTEN					
Groenten	15140	8380	13580	20830	20870
Snijbloemen	28380	13530	1260	40920	43140
Bloembollen	519370	546370	678690	496560	503570
Mutatie veldinventaris	-5360	-1570	-1040	-8570	-7090
Akkerbouw en veeteelt	8740	2110	3320	14360	5930
Overige opbrengsten	11820	10650	10440	12810	9810
Aanwas vaste plantopstand	230	490	0	0	0
Aanwas bloembollenkraam	-6530	-13400	-11080	-710	1940
Opbr.verhogende subsidies: vee	130	310	420	0	0
TOTALE OPBRENGSTEN	571920	566870	695590	576200	578170
NETTO-BEDRIJFSRESULTAAT	-78800	-55150	-20570	-98870	-87090
in % van de kosten	-12	-9	-3	-15	-13
in % van het geinv.verm.	-3	-2	-1	-6	-6
Arbeidsopbr. per mensjaar	22030	25270	32230	19820	21850

1) Excl. afschrijving en rente.

Bijlage 4 Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

	Alle be- drij- ven	Waarvan bedrijven op:			
		Zandgronden		Kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Rentabiliteitsklasse	%	%	%	%	%
Negatief					
40 en meer	7	4	-	10	4
40 - 30	24	22	11	27	30
30 - 20	16	16	19	15	14
20 - 10	25	28	30	22	23
10 - 0	12	5	4	18	19
Totaal verliesgevend	84	75	64	92	90
Positief					
0 - 10	13	20	28	6	7
10 - 20	1	3	4	-	-
20 - 30	1	-	-	2	3
30 - 40	-	-	-	-	-
meer dan 40	1	2	4	-	-
Totaal winstgevend	16	25	36	8	10
	100	100	100	100	100
Netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (ongewogen gemiddelde)	-19	-17	-10	-20	-20
Standaardfout	2,4	3,5	3,9	3,2	3,5

Bijlage 5 Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1989 (gemiddeld per ondernemer)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Aantal ondernemers	99	56	40	43	37
Netto-bedrijfsresultaat	-47470	-31380	-10950	-62670	-53290
Handenarbeid v.d. ondernemer	63800	61490	61790	65970	65260
Arbeidsopbrengst v.d. ondern.	16330	30110	50840	3300	11970
Berekende rente +	51780	62190	66390	41940	40880
Ontvangen rente +	140	170	150	110	120
Betaalde rente -	21450	30430	31530	12950	11590
Financ. kosten -	830	770	880	900	810
Saldo	29640	31160	34130	28200	28600
Rentesubsidie	460	440	390	470	510
Overig inkomen	240	0	0	460	500
Ondernemersinkomen	46660	61710	85360	32430	41580
Handenarbeid echtgenote	2550	2510	2560	2590	2220
Handenarb. overige gezinsl.	1870	2580	780	1190	1250
Tot. Handenarb.gezinsleden	4420	5090	3340	3780	3470
Gezinsinkomen uit bedrijf	51080	66800	88700	36210	45050
Inkomen buiten het bedrijf	13050	13220	13400	12900	13360
Totaal gezinsinkomen	64130	80020	102100	49110	58410
Af:Ontv./bet. WIR-premie	-950	-1920	-1180	-20	-30
Persoonlijke belastingen	12580	6550	5560	18280	20790
Premies voor volksverzek.	7440	8550	10090	6370	7300
Totaal van belast.en premies	19070	13180	14470	24630	28060
Besteedb. ink. gezin en bedr	45060	66840	87630	24480	30350
Af:Premie vrijw. verzekering	4490	4310	4110	4650	4660
Betaald loon gezinsleden	840	1660	250	70	80
Overige gezinsbestedingen	40730	40550	38770	40910	40550
Totaal van gezinsbestedingen	46060	46520	43130	45630	45290
Besparing incl. WIR-premie	-1000	20320	44500	-21160	-14940
Besparing excl. WIR-premie	-1950	18400	43320	-21180	-14970
Specificatie v/h inkomen buiten bedrijf					
Positief					
Huurwaarde woning(en)	6630	6610	6720	6640	6830
Huren buiten bedrijf	80	160	140	0	0
Rente buiten bedrijf	3630	4200	3920	3080	3240
Uitkering volksverzekeringen	3410	3460	3330	3360	3450
Inkomen uit arbeid	2400	2870	1160	1960	2070
Overige baten	1090	1290	1940	920	920
Totaal positief	17240	18590	17210	15960	16510
Negatief					
Afschrijving woning(en)	2250	2290	2300	2210	2280
Onderhoud,verzekering en grondlasten woning(en)	800	880	730	730	750
Rente prive-leningen	1000	1930	770	130	120
Overige lasten	130	270	0	0	0
Totaal negatief	4190	5370	3800	3060	3150
Inkomen buiten bedrijf	13050	13220	13410	12900	13360

Bijlage 6 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer (aantal ondernemers per inkomensklasse in procenten)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal w.v. "de Noord"	totaal w.v. Nrd.- Holland		
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Aantal ondernemers	99	56	40	43	37
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	%	%	%	%	%
- f 45.000,- en meer	10	9	10	11	8
- f 30.000,- - -f 45.000,-	12	7	-	17	19
- f 30.000,- - -f 15.000,-	7	11	9	3	3
- f 15.000,- - f 0,-	5	8	4	2	-
f 0,- - f 15.000,-	18	12	10	25	27
f 15.000,- - f 30.000,-	15	20	26	10	8
f 30.000,- - f 45.000,-	3	-	-	6	7
f 45.000,- - f 60.000,-	4	3	-	4	3
f 60.000,- - f 90.000,-	17	18	23	16	17
f 90.000,- - f 120.000,-	6	6	9	5	6
f 120.000,- en meer	3	6	9	1	2
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Ondernemersinkomen van de ondernemer	%	%	%	%	%
- f 45.000,- en meer	7	8	8	5	3
- f 30.000,- - -f 45.000,-	6	7	-	5	6
- f 30.000,- - -f 15.000,-	8	-	-	16	17
- f 15.000,- - f 0,-	3	3	4	2	-
f 0,- - f 15.000,-	9	10	4	8	9
f 15.000,- - f 30.000,-	13	9	6	16	18
f 30.000,- - f 45.000,-	5	4	7	7	5
f 45.000,- - f 60.000,-	15	19	20	11	12
f 60.000,- - f 90.000,-	7	9	13	7	6
f 90.000,- - f 120.000,-	16	16	15	16	17
f 120.000,- en meer	11	15	23	7	7
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Totaal gezinsinkomen v.d. ondernemer	%	%	%	%	%
- f 30.000,- en meer	7	8	8	5	3
- f 30.000,- - -f 15.000,-	5	7	-	3	3
- f 15.000,- - f 0,-	9	-	-	18	20
f 0,- - f 15.000,-	3	3	4	2	-
f 15.000,- - f 30.000,-	3	3	4	4	4
f 30.000,- - f 45.000,-	10	14	7	7	7
f 45.000,- - f 60.000,-	15	9	6	21	20
f 60.000,- - f 90.000,-	16	14	16	18	18
f 90.000,- - f 120.000,-	18	24	32	13	15
f 120.000,- en meer	14	18	23	9	10
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Bijlage 7 Spreiding van de besparing
(aantal ondernemers per besparingsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal w.v. "de Noord"		totaal w.v. Nrd.- Holland	
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Aantal ondernemers	99	56	40	43	37
Besparingsklasse	%	%	%	%	%
Negatief					
meer dan f 30.000,-	24	20	16	28	28
f 30.000,- - f 15.000,-	8	15	13	2	3
f 15.000,- - f 0,-	19	10	8	26	26
Totaal negatief	51	45	37	56	57
Positief					
f 0,- - f 15.000,-	12	13	4	12	13
f 15.000,- - f 30.000,-	11	3	-	18	15
f 30.000,- - f 60.000,-	15	23	35	7	8
f 60.000,- en meer	11	16	24	7	7
Totaal positief	49	55	63	44	43
	100	100	100	100	100

Bijlage 8 Herkomst van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drij- ven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Afschr. duurzame prod.mid.	60310	64010	71870	57170	56010
Afschr. vaste plantopst	80	0	0	160	0
Afschrijving bloembollen	3170	3810	4360	2610	2700
Totaal van afschrijvingen	63560	67820	76230	59940	58710
Besparingen	-1670	35700	83540	-33380	24420
Totaal van afschrijvingen en besparingen	61890	103520	159770	26560	34290
Erfenissen en schenkingen	3740	2010	-640	5200	-60
Boekwinsten of -verliezen bij desinvesteringen	4360	8310	8030	1000	900
Koerswinsten of -verliezen op effecten	750	320	-1770	1120	1280
Betaalde premie levensver- zekering ed.	-3230	-2940	-1710	-3480	-3720
Uitkering van levensverzek.	430	930	0	0	0
Vermogenssubsidies: - investeringssubsidie	110	260	410	0	0
Totaal van vermogenssubs.	110	260	410	10	10
Totaal van eigen middelen	68050	112410	164090	30400	32690
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	36930	55400	44680	21250	9690
Mutaties van kredieten van banken op lange termijn	27790	14760	11860	38860	46130
Totaal op lange termijn	64720	70160	56540	60110	55820
Mutaties in vr.vermogen op korte termijn	14690	13990	22240	15280	18260
Totaal van vreemde middelen	79410	84150	78780	75390	74080
Totaal beschikbare middelen	147460	196560	242870	105790	106770

Bijlage 9 Besteding van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		klaigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord-Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Aflossingen op leningen o/g	33150	40610	53470	26820	20540
Bruto investeringen in:					
- grond (in exploitatie)	4360	9490	19170	0	0
- bedrijfsgebouwen	32160	49130	53210	17750	8060
- glasopstanden	1500	0	0	2770	2770
- verwarmingsinstallaties	2950	4690	5400	1480	1430
- overige installaties	8110	5480	8880	10340	10000
- machines en werktuigen	28780	30060	44420	27690	23370
- plantopstanden	190	490	0	-60	0
- bloembollen	6540	630	4930	11560	14190
- vee	120	-150	-230	340	390
- betaling op lopende invest	-2060	-4490	-10390	0	0
- overige inventaris	14710	9750	12960	18950	20200
Bruto-investeringen	97360	105080	138350	90820	80410
Veldinventaris	-5360	-1570	-1040	-8570	-7090
Materialen	8990	16180	20380	2880	6610
Vooruitbetaalde kosten	320	1890	1490	-1000	-390
Totaal ov. prod. middelen	3950	16500	20830	-6690	-870
Woningen	2390	1610	480	3050	3740
Deelname veiling e.d.	130	-300	-430	500	680
Leningen u/g	9660	21050	0	0	0
Overige beleggingen	-870	-1630	-910	-230	-210
Netto-investeringen en be- leggingen buiten het bedrijf	11310	20730	-860	3320	4210
Voorraad produkt	8030	9000	13560	7200	6460
Vorderingen	16760	730	6880	-31610	-21360
Effecten	2110	500	-1610	3470	3960
Spaarrekeningen	8380	1550	8040	14180	15310
Kas, bank en postgiro	-70	1860	4210	-1720	-1890
Totaal van mutaties en liquiditeiten	1690	13640	31080	-8480	2480
Totaal bestedingen van middelen	147460	196560	242870	105790	106770

N.B. Onder bruto-investeringen moet worden verstaan: aankopen minus verkopen tegen boekwaarde.

Bijlage 10 Spreiding van de bruto-investeringen
(aantal bedrijven per investeringsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal w.v. "De Noord"		totaal w.v. Nrd.- Holland	
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Investeringsklasse	%	%	%	%	%
Negatief	11	9	7	12	14
Positief					
f 0,- - f 10.000,-	11	19	11	4	-
f 10.000,- - f 20.000,-	5	-	-	10	11
f 20.000,- - f 40.000,-	18	16	4	20	21
f 40.000,- - f 80.000,-	12	21	30	4	4
f 80.000,- - f 150.000,-	30	22	32	37	40
f 150.000,- - f 250.000,-	7	3	4	11	10
f 250.000,- - f 500.000,-	1	2	4	-	-
f 500.000,- en meer	5	8	8	2	-
	100	100	100	100	100

Bijlage 11 Balans per 31 december 1989 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	29	21
Boekw. slijtende duurz. prod.					
midd. in % van de nieuwwaarde					
per begin v.h. boekjaar	38	38	41	38	39
idem per einde boekjaar	38	39	42	37	38
Duurz. prod. middelen:					
Grond (in exploitatie)	820650	1513460	1682680	232630	261210
Bedrijfsgebouwen	216840	220990	262690	213320	211150
Glasopstanden	9400	2460	1670	15280	16550
Verwarmingsinstallaties	17960	23690	26440	13090	13620
Overige installaties	49070	68320	79620	32730	32070
Machines en werktuigen	130540	141540	181830	121210	112690
Plantopstanden	400	490	0	320	0
Bloembollen en knollen	196170	258230	298080	143500	148330
Vee	2290	2780	4150	1880	2140
Bet. op lop. investeringen	930	2030	140	0	0
Overige inventaris	69710	72070	70520	67720	68630
Totaal	1513960	2306060	2607820	841680	866390
Ov. produktiemiddelen					
Veldinventaris	56310	75740	75890	39820	40220
Voorraad materialen	72080	65680	90770	77520	80670
Vooruitbetaalde kosten	10420	7830	6800	12620	14390
Totaal	138810	149250	173460	12996	135280
Liquiditeiten:					
Voorraad produkt	54460	46070	73490	61580	58000
Vorderingen	153300	94500	141240	203210	203540
Effecten	22720	21940	140	23380	26670
Spaarrekeningen e.d.	96480	120030	135960	76500	85900
Kas, lop. rek. banken/giro	11620	18140	23780	6090	6410
Totaal	338580	300680	374610	37076	380520
Overige bezittingen					
Woningen	190720	208460	213920	175670	187590
Deelname veiling e.d.	2520	1500	410	3380	3800
Leningen u/g	11140	23700	220	470	540
Diversen	12340	12580	9850	12120	12410
Totaal	216720	246240	224400	191640	204340
Totaal activa	2208070	3002230	3380290	153404	1586530
Passiva					
Vreemd vermogen	623430	788530	868010	483320	462880
Eigen vermogen	1584640	2213700	2512280	1050720	1123650
Totaal passiva	2208070	3002230	3380290	1534040	1586530
Eigen verm. in % v/h totaal					
vermogen	72	74	74	68	71

Bijlage 12 Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december 1989 en de vermogensvergelijking (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drij- ven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord- Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Vr.vermogen op lange term.					
Leningen van Rabobanken	311740	436010	461320	206270	196940
Leningen van ov.banken	57890	107870	116900	15470	17640
Leningen van familieleden	65520	85880	94850	48240	47400
Leningen van ov.partic.	500	1010	1630	70	80
Kredieten Rabobanken	96110	80860	94990	109060	99830
Kredieten ov.banken	9240	11800	16710	7080	8070
Overig	10530	4390	710	15720	17950
Totaal	551530	72782	787110	401910	387910
Vr.verm. op korte term.					
Te bet. omzet-en loonbel.	10180	7850	8410	12160	12210
Te betalen kosten	53140	45210	62090	59870	53980
Te betalen investeringen	8140	6850	9680	9230	8640
Overig	440	800	720	150	140
Totaal	71900	6071	80900	81410	74970
Totaal vreemd vermogen	623430	78853	868010	483320	462880
vr.verm. in % v/h totaalverm.	28	2	26	32	29
Vermogensvergelijking					
Eigen verm. per 31-12-1988	1624370	221459	2479980	1123420	1180720
Corr.o/d balans 31-12-1988	5970	1075	-6610	1910	2450
Corr.a.g.v.wijziging in de keuzeregeling betr.omzetb.	-4810	-816	-13190	-1960	-2230
Toe - en uittreding v.firm	-15600	93	1500	-29620	-16080
Verm.inbreng v. echtgenote	-510	-111	-1790	0	0
Herw. a.g.v.prijswijziging	-29280	-4789	-35460	-13480	-15190
Eigen verm. per 1-01-1989	1580140	216911	2424430	1080270	1149670
Mut. eigen verm. in 1989	4490	4459	87860	-29540	-28020
Eigen vermogen per 31 december 1989	1584630	221370	2512290	1050730	1123650

**Bijlage 13 Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen
- solvabiliteit - per 31 december 1989
(aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse in procenten)**

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal w.v. "de Noord"	totaal w.v. Nrd.- Holland		
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Solvabiliteitsklasse	%	%	%	%	%
0 - 10	-	-	-	-	-
10 - 20	1	-	-	2	2
20 - 30	6	12	-	-	-
30 - 40	11	7	11	15	14
40 - 50	7	-	-	13	9
50 - 60	9	14	15	4	3
60 - 70	11	15	12	9	7
70 - 80	14	14	15	13	15
80 - 90	16	17	24	15	17
90 - 100	25	21	23	29	33
	100	100	100	100	100
Eigen vermogen in % van het totaalvermogen (ongewogen gemiddelde)	70	69	74	70	74
Standaardfout	3,2	4,4	4,3	4,7	5,2

Bijlage 14 Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn per 31-12-1989 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal	waarvan "De Noord"	totaal	waarvan Noord-Holland
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Kas, lop. rekeningen					
banken en postgiro	11620	18130	23790	6080	6420
Spaarrekeningen e.d.	96480	120030	135960	76500	85900
Effecten	22720	21940	140	23380	26670
Voorraad product en vorderingen	207760	140570	214730	264790	261540
Voorr. materialen e.d.	82500	73500	97570	90130	95060
Veldinventaris	56320	75750	75880	39830	40210
A. Totaal	477400	449920	548070	500710	515800
Te betalen omzet- en loonbelasting	10180	7850	8410	12160	12210
Te betalen kosten	53140	45210	62090	59870	53980
Te betalen investeringen	8140	6850	9680	9230	8640
Overig kort krediet	450	790	720	150	140
B. Totaal vr.verm. op korte term.	71910	60700	80900	81410	74970
Saldo (A minus B)	405490	389220	467170	419300	440830
id. in % v/d kosten	62	63	65	62	66

Bijlage 15 Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen en dergelijke en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten
(aantal bedrijven per liquiditeitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:			
		zandgronden		kleigronden	
		totaal w.v. "de Noord"		totaal w.v. Nrd.-Holland	
Aantal bedrijven	55	29	20	26	21
Liquiditeitsklasse	%	%	%	%	%
0 - 10% van de jaarkosten	4	-	-	8	4
10 - 30% van de jaarkosten	24	36	27	14	13
30 - 50% van de jaarkosten	20	24	23	16	14
50% en meer van de jaarkosten	52	40	50	62	69
Totaal	100	100	100	100	100

IN DE REEKS "PERIODIEKE RAPPORTAGE" ZIJN OP DIT GEBIED VERSCHENEN:

- No. 23-88** Rentabiliteit en financiering van de boomkwekerij in Nederland over 1988/89
- No. 21-88** Rentabiliteit en financiering van de bloembollenteelt in Nederland over 1988
- No. 22-88** Rentabiliteit en financiering van de fruitteelt in Nederland over 1988 (oogst 1988/89)
- No. 18-89** Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1989
- No. 20-89** Rentabiliteit en financiering van de champignonteelt in Nederland over 1989
- No. 17-89** Rentabiliteit en financiering van de snijbloementeelt onder glas in Nederland over 1989
- No. 16-89** Rentabiliteit en financiering van de pot- en perkplantenteelt onder glas in Nederland over 1989
- No. 15-88** Rentabiliteit en financiering van de tuinbouw onder glas in Nederland over 1988
- No. 19-88** Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt in de opengrond in Nederland over 1988 (oogst 1988/89)